

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาหลักสูตรและการใช้หลักสูตรให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ เป็นเรื่องสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน เหตุการณ์และภาวะ เศรษฐกิจปัจจุบันและอนาคต นักเรียนระดับมัธยมศึกษา เมื่อสำเร็จการศึกษาระดับนี้แล้วส่วนใหญ่จะออกไปประกอบอาชีพ เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ โรงเรียนมัธยมศึกษาปัจจุบันนอกจากจะทำหน้าที่ให้การศึกษาทั่วไปอันเป็นพื้นฐานที่จำเป็นกับการ เป็นพล เมืองที่มีคุณภาพแล้วยังต้องทำหน้าที่ เป็นผู้นำท้องถิ่นในการส่งเสริมอาชีพและการนำ เทคโนโลยีใหม่ๆมาใช้ในการพัฒนาความเป็นอยู่และส่งเสริมการประกอบอาชีพให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การที่โรงเรียนต่างๆจะสามารถทำหน้าที่ดังกล่าวได้ดีต้องอาศัยปัจจัยหลายประการ

โรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตร เป็นโครงการที่กรมวิชาการซึ่งทำหน้าที่ เป็นสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการอำนวยการใช้หลักสูตรจัดทำขึ้น เพื่อ เป็นแหล่งปฏิบัติงานใช้หลักสูตรให้ถูกต้องตามแนวที่ควรจะเป็นและให้ เป็นแบบอย่างแก่โรงเรียนอื่นๆที่มีขนาดและสภาพใกล้เคียงกัน โดยมีหลักการว่าจะเลือกโรงเรียนที่เป็นตัวแทนของโรงเรียนมัธยมศึกษาตามสภาพปัจจุบันทุกแบบไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนที่สังกัดกรมสามัญศึกษา กรมอาชีวศึกษาหรือที่สังกัดคณะกรรมการการศึกษาเอกชนและ เป็นโรงเรียนที่ผู้บริหารและคณะครูของโรงเรียนมีความกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติตามแนวทางและหลักการของหลักสูตรมัธยมศึกษา พ.ศ.2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 และพอใจที่จะปฏิบัติงานในโครงการโดยช่วยตัวเองให้มากที่สุดและพยายามใช้งบประมาณตามปกติที่มีอยู่ซึ่งโครงการดังกล่าวนี้มีจุดประสงค์ดังนี้ คือ

1. เป็นแหล่งปฏิบัติงานใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 ให้ถูกต้อง เหมาะสมกับขนาด สภาพของโรงเรียน
2. เป็นแบบอย่างให้โรงเรียนอื่นที่มีขนาดและลักษณะใกล้เคียงกันสามารถนำวิธี

การใช้หลักสูตรไปพัฒนาโรงเรียนได้ต่อไป

3. เป็นแหล่งให้ข้อมูลเพื่อใช้ในการพัฒนาหลักสูตรมัธยมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

4. เป็นแหล่งให้ครูและบุคลากรอื่นๆในโรงเรียนพัฒนาตนเองในด้านความคิดและวิธีการที่จะให้การศึกษาแก่เด็กตามความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมและข้อจำกัดทางเศรษฐกิจและสังคม

สิ่งที่มีความสำคัญยิ่งประการหนึ่งที่จะช่วยให้โรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรดำเนินการบรรลุตามจุดประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพคือการที่ครูได้นำเทคโนโลยีทางการศึกษามาใช้ โดยเฉพาะสื่อการสอนในกระบวนการเรียนการสอน ดังที่ นิพนธ์ สุขปรกติ (2519: 7) ได้กล่าวถึงเทคโนโลยีทางการศึกษาว่าเป็นการแสวงหาวิธีการจัดระบบการศึกษาให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นกว่าที่มีอยู่เดิม และริชมอน (Richmond 1970: 5) ได้ให้ความหมายของเทคโนโลยีทางการศึกษาว่าหมายถึงการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้สำหรับการเรียนการสอนเพื่อช่วยให้การสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นโดยใช้หลักการทางวิทยาศาสตร์เพื่อนำมาผลิตอุปกรณ์ เครื่องมือ ตลอดจนเทคนิคต่างๆนำมาใช้เป็นอุปกรณ์การเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังมีนักการศึกษาอื่นเช่น สัมพาทและคณะ (Sampath and others 1981: 19) ได้กล่าวถึงเทคโนโลยีการศึกษาว่าเป็นการนำวิทยาศาสตร์เชิงพฤติกรรมมาใช้ในการสอนและการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาช่วยปรับปรุงเกี่ยวกับมโนทัศน์ในวิชาจิตวิทยา สังคมวิทยา การสื่อสาร ภาษาศาสตร์ ตลอดจนวิชาอื่นๆที่เกี่ยวข้องให้สมบูรณ์ขึ้น เป็นความพยายามที่รวมถึงหลักการจัดการที่มีประสิทธิภาพและการกระจายการใช้แหล่งทรัพยากรของมนุษย์และวัสดุเท่าที่จะทำได้ มโนทัศน์ของเทคโนโลยีการศึกษาในลักษณะหนึ่งนั้นมิได้หมายถึงเฉพาะเครื่องยนต์และเครื่องมืออื่นๆเท่านั้น แต่จะรวมไปถึงประสบการณ์ที่นำมาใช้ร่วมกับสื่ออุปกรณ์ ตลอดจนทั้งแหล่งทรัพยากรด้วย

สำหรับความสำคัญของการใช้สื่อการสอนในโรงเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นสูงจิต เพียรชอบ (2521: 32-41) ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาในอนาคตจะใช้สื่อการสอนมากขึ้นโดยเฉพาะสื่อการสอนที่เป็นเครื่องมือต่างๆ (hardware) ครูจะใช้สื่อการสอนเพื่อให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและในขณะเดียวกันจำนวน

เครื่องมือและสื่อการสอนจะมีมากขึ้นและมีคุณภาพดี นักเรียนสามารถใช้เครื่องมือด้วยตนเองที่โรงเรียนหรืออาจมีไปใช้ศึกษาด้วยตนเองที่บ้านก็ได้ สื่อการสอนจำพวก เครื่องเสียง เทปบันทึกเสียงจะมีจำนวนมาก ทั้งครูและนักเรียนจะใช้เครื่องช่วยสอนและแสวงหาความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนมัธยมทุกแห่งจะมีศูนย์การเรียนซึ่งเป็นแหล่งค้นคว้าวิชาการต่างๆโดยครบครัน นักเรียนจะมีโอกาสศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากศูนย์การเรียนมากขึ้น โรงเรียนมัธยมจะมีเครื่องมือช่วยสอนและบทเรียนสำเร็จรูปต่างๆที่นักเรียนสามารถเรียนด้วยตนเองและเร่งอัตราเร็วในการเรียนของตนเองในวิชาต่างๆมากขึ้น

ลักษณะและคุณสมบัติของโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตร เอกวิทย์ ณ ถลาง (2527: 7) ได้เสนอแนะไว้ว่าโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรควรมีคุณสมบัติต่อไปนี้

1. ทำตามหลักสูตรครบตามจุดหมาย หลักการและโครงสร้างของหลักสูตร
2. มีเอกลักษณ์พิเศษตามสภาพของตน มีความดีเด่นเป็นเรื่องเฉพาะ เช่น ทาง การเกษตร ทางการแนะแนวหรือทางวิชาสามัญทั้งนี้ เป็นตามสภาพเฉพาะโรงเรียน
3. มีภาวะเป็นผู้นำอย่างไรซึ่งต้องดูให้ดี เพราะภาวะผู้นำมีหลายแบบ อาจจะเป็นแบบที่ผู้บริหารเก่งตัดสินใจเองทั้งหมด บางแห่งเป็นแบบรวมทั้งโรงเรียน (Collective leadership) มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย หรือเป็นแบบปล่อยให้ตามบุญตามกรรม (Laissez-faire) ที่ปล่อยให้ทำงานกันตามสบายไม่เข้มงวด ไม่มีกฎเกณฑ์หรือตัวผู้บริหารหรือผู้ช่วยบริหาร มีปัญหาทำให้บริหารไม่ได้ เมื่อเข้าใจแล้วจะได้ช่วยสนับสนุนตามแนวทางที่ควรจะเป็น เช่น ผ่านเจ้าสังกัดเพื่อช่วยฟื้นฟูเพราะภาวะผู้นำจะเป็นเรื่องซึ่งบ่งถึงการทำงานในโรงเรียนด้วย
4. โรงเรียนช่วยตัวเองได้มากน้อยเพียงใด มีความพยายามที่จะพึ่งตนเอง ดูว่าตัวเองมีศักยภาพอะไร ระดมกำลังให้ถูกจุดแล้วช่วยตัวเอง ถ้าลักษณะนี้เด่นโรงเรียนก็อยู่รอดถาวร โครงการหลายโครงการที่ผ่านมามีลักษณะเหมือนหนังสติก เมื่อมีเงินย่างก็ยืดอกเมื่อเงินหมดย่างก็หดเข้าไป กล่าวคือมีการทุ่มเงินในโครงการเมื่อเงินหมดโครงการก็ล้มไป โรงเรียนมัธยมศึกษาหลายโรงเรียนถึงความขาดแคลน ความยากไร้ โรงเรียนประชาบาลยากไร้แสนสาหัสมีข้อจำกัดต่างๆสูงกว่าโรงเรียนมัธยมหลายเท่า ถ้าเราใช้หลักช่วยตัวเองสำรวจดูให้ดีว่าเรามีขีดความสามารถในการช่วยตัวเองได้มากน้อยแค่ไหน

5. เป็นตัวอย่างที่ดี เช่น การระดมเอาความคิด ความช่วยเหลือจากประชาชน จากคุณสมบัติดังกล่าวนี้พอจะสรุปประเด็นสำคัญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานด้านสื่อการสอน

ได้ดังนี้ คือ

1. ช่วยตัวเองได้มาก โรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรระดับชั้นมัธยมศึกษามีความพยายามที่จะพึ่งตนเองและมีศักยภาพอะไรในเรื่องของสื่อการสอน

2. มีภาวะการเป็นผู้นำ โรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรระดับชั้นมัธยมศึกษามีความพร้อมในด้านสื่อการสอนและสามารถเป็นที่เลี้ยงในการให้ความช่วยเหลือกับโรงเรียนอื่นๆ มากน้อยเพียงใด

3. มีเอกลักษณ์พิเศษ โรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรระดับชั้นมัธยมศึกษามีการดำเนินงานด้านสื่อการสอนเป็นพิเศษแตกต่างจากโรงเรียนทั่วไปอย่างไร

4. ทำได้ตามหลักการของหลักสูตร โรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรระดับชั้นมัธยมศึกษาได้นำสื่อการสอนไปช่วยสนับสนุนกระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุตามหลักการของหลักสูตร มากน้อยเพียงใด

5. เป็นตัวอย่างที่ดีแก่โรงเรียนอื่นได้ โรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรระดับชั้นมัธยมศึกษามีการจัดระบบและวิธีดำเนินงานด้านสื่อการสอนที่ดีและสามารถเป็นตัวอย่างแก่โรงเรียนอื่นได้มากน้อยเพียงใด

จากคุณสมบัติดังกล่าวแล้วนี้สามารถนำมาใช้เป็นเกณฑ์หนึ่งเพื่อการประเมินมาตรฐานโรงเรียนในโครงการผู้นำการใช้หลักสูตรระดับชั้นมัธยมศึกษาเป็นระยะๆ หากโรงเรียนใดได้มาตรฐานตามแนวทางและหลักการของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 ก็จะทำให้ถือเป็นโรงเรียนผู้นำและเป็นแบบอย่างสำหรับโรงเรียนอื่นๆต่อไป ส่วนโรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินก็ให้มีการปรับปรุงแก้ไขและถ้ายังไม่สามารถปรับปรุงให้ผ่านเกณฑ์การประเมินได้ก็ให้หมดสภาพการเป็นโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตร จึงเป็นเรื่องที่ควรศึกษาว่าโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรระดับชั้นมัศึกษานั้นมีสภาพการและความต้องการการใช้สื่อการสอนของครูเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการและความต้องการการใช้สื่อการสอนของครูโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรในระดับชั้นมัธยมศึกษา

2. เพื่อ เปรียบเทียบสภาพการของสื่อการสอนในโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรระดับชั้นมัธยมศึกษาที่สังกัดกรมสามัญศึกษาซึ่งมีขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก และที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตของการวิจัยดังนี้ คือ

1. สถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เป็นโรงเรียนในโครงการผู้นำการใช้หลักสูตรระดับชั้นมัธยมศึกษาซึ่งดำเนินการในระยะที่ 1 ระหว่างปีการศึกษา 2523 - 2526 ในเขตการศึกษาต่างๆทั่วประเทศ 12 เขต และเขตกรุงเทพมหานครอีก 1 เขต รวม 13 เขต โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งเป็นพวก (Stratified random sampling) ประมาณ 50 % จากโรงเรียนในโครงการทั้งหมดของรุ่นที่ 1 ตามสัดส่วนของโรงเรียนแต่ละประเภท คือ ที่สังกัดกรมสามัญศึกษาแบ่งเป็น ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก และที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนไม่มีการแบ่งขนาด จำนวนโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยมีจำนวนทั้งสิ้น 390 โรงเรียน และจำนวนโรงเรียนที่สุ่มได้มี 214 โรงเรียน ซึ่งแบ่งได้ดังนี้ โรงเรียนผู้นำขนาดใหญ่จำนวน 97 โรงเรียน สุ่มได้ 53 โรงเรียน โรงเรียนผู้นำขนาดกลางจำนวน 111 โรงเรียน สุ่มได้ 61 โรงเรียน โรงเรียนผู้นำขนาดเล็กจำนวน 104 โรงเรียน สุ่มได้ 57 โรงเรียน และโรงเรียนผู้นำที่สังกัดสช.จำนวน 78 โรงเรียน สุ่มได้ 43 โรงเรียน

2. ตัวอย่างประชากร คือ ครูผู้ทำหน้าที่ปฏิบัติการสอนในหมวดวิชาต่างๆของโรงเรียนที่สุ่มได้จำนวนโรงเรียนละ 1 คน ในหมวดวิชาต่างๆกัน 8 หมวดวิชา คือ หมวดวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา ศิลปศึกษา ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย พลานามัย และการงาน-อาชีพ รวม 214 คน และเป็นครูที่ปฏิบัติงานอยู่ในปีการศึกษา 2527

3. สาระสำคัญของการวิจัย สภาพการและความต้องการการใช้สื่อการสอนของครู

โรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรระดับชั้นมัธยมศึกษา กำหนดคามหัวข้อต่อไปนี้ คือ

- 3.1 สภาพการโดยทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อการสอน แบ่งเป็น
 - ก. อาคารสถานที่และบุคลากรที่ทำงานด้านสื่อการสอน
 - ข. การดำเนินงานและการบริการให้ยืม
 - ค. แหล่งที่ได้มาของสื่อการสอน
 - ง. วิธีการเลือกใช้สื่อการสอน
- 3.2 สภาพการของการใช้สื่อการสอน แบ่งเป็น
 - ก. ลักษณะและเหตุผลในการใช้สื่อการสอน
 - ข. การวางแผนก่อนการใช้ ขณะใช้ และภายหลังการใช้สื่อการสอน
 - ค. ประเภทของสื่อการสอนที่ใช้อยู่เสมอ
 - ง. ปัญหาในการใช้สื่อการสอน
- 3.3 ความต้องการการใช้สื่อการสอน แบ่งเป็น
 - ก. ความต้องการด้านบริการ
 - ข. ปริมาณ คุณภาพและความต้องการการใช้สื่อการสอนประเภทต่างๆ
- 3.4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการใช้สื่อการสอนในโรงเรียน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ผลการวิจัยจะทำให้ทราบสภาพการและความต้องการการใช้สื่อการสอนของครูโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรระดับชั้นมัธยมศึกษา
2. ผลการวิจัยที่ได้สามารถนำมาใช้สร้างเกณฑ์ที่เหมาะสมในการกำหนดมาตรฐานของงานด้านสื่อการสอนในโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรระดับชั้นมัธยมศึกษา
3. ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานที่รับผิดชอบในระดับสูงขึ้นไปในการปรับปรุงและดำเนินงานด้านสื่อการสอนในโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรระดับชั้นมัธยมศึกษา

คำนิยามเฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

1. สภาพการ หมายถึงสภาพที่มีอยู่ในปัจจุบันซึ่งเกี่ยวข้องกับสื่อการสอนในด้านต่างๆ เช่น ปริมาณ คุณภาพ สถานที่ บุคลากร การดำเนินงาน เป็นต้น

2. ครู หมายถึงผู้ทำหน้าที่ปฏิบัติการสอนในหมวดวิชาต่างๆของโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตร รุ่นที่ 1 ในปีการศึกษา 2527

3. โรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรระดับชั้นมัธยมศึกษา หมายถึงโรงเรียนที่อยู่ในโครงการโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรระดับชั้นมัธยมศึกษา รุ่นที่ 1 (ระหว่างปีการศึกษา 2523-2526) ซึ่งได้รับการคัดเลือกจากเขตการศึกษา กลุ่มโรงเรียน และหน่วยงานเจ้าสังกัดร่วมประสานงานคัดเลือกจากกลุ่มโรงเรียนกลุ่มละไม่เกิน 3-4 โรงเรียน โดยให้มีขนาดและสภาพต่าง ๆ กัน และมีทั้งโรงเรียนรัฐบาลที่สังกัดกรมสามัญศึกษาและโรงเรียนราษฎร์ที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน โดยที่โรงเรียนในโครงการดังกล่าวมีอุดมการณ์ดังนี้ คือ

- 3.1 ใช้หลักสูตรถูกต้องครบถ้วนตามหลักการจุดหมายและโครงสร้างของหลักสูตร
- 3.2 มีภาวะความเป็นผู้นำสูง
- 3.3 มีความพยายามที่จะช่วยตัวเองสูง
- 3.4 มีเอกลักษณ์ดีเด่น เป็นของตนเอง
- 3.5 เป็นแบบอย่างแก่โรงเรียนอื่นได้ (กรมสามัญศึกษา 2526: 3)

ศูนย์วิทยพัชยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย